

Mogući osnovi uspostavljanja međunarodne nadležnosti sudova BiH u sporovima nastalim iz ugovornih odnosa

U prošlom nastavnom materijalu bilo je riječi o nadležnosti sudova Bosne i Hercegovine koja se uspostavlja sporazumom stranaka (ugovorena ili prorogaciona nadležnost). To je, po načinu zasnivanja, jedan zaseban vid međunarodne nadležnosti. A pošto je on prirodno vezan s područjem ugovornih obligacionih odnosa s međunarodnim obilježjem, bilo bi vrlo podesno i praktično u nastavku razmotriti druge moguće opcije za uspostavu međunarodne nadležnosti sudova Bosne i Hercegovine u tom pravnom području. Drugačije rečeno razmotriti na kojim bi se pravilima mogla uspostaviti međunarodna nadležnost naših sudova onda kada njihovu nadležnost nisu sporazumno odredile stranke, ili je njihov sporazum o tome nevažeći. Ili, posmatrano iz aspekta našeg suda kojem je podnesena tužba povodom spora nastalog iz ugovora s inostranim elementima, koje odredbe ZMPP sud može primijeniti, odnosno na koje činjenice može osloniti vlastitu međunarodnu nadležnost kad ustanovi da sporazuma stranaka o tome nema. To bi dakle bila supsidijarna (sporedna, zamjenska) pravila u odnosu na sporazum stranaka kao primarno (glavno) pravilo.

I. Oslon na kriterij za opštu međunarodnu nadležnost

Na temelju analogije sa mjesnom nadležnošću i međunarodna nadležnost dijeli se na opštu i posebnu. Opšta međunarodna nadležnost obuhvaća nadležnost jednog pravosuđa za sve vrste sporova i drugih postupaka, a posebna međunarodna nadležnost se odnosi samo na pojedine vrste sporova.

U sporovima iz ugovornih odnosa sa međunarodnim elementom, kao i u drugim sporovima, osnova za uspostavljanje opšte nadležnosti nalazi se u čvrstoj povezanosti suda i tužene stranke u sporu. Prema uvriježenom shvaćanju izraženom u načelu *actor sequitor forum rei*, tužitelj je taj koji remeti *status quo*, pa on treba svoj zahtjev podnijeti onom sudu koji je za tuženu stranu najpogodniji, pa se zbog toga i naziva forum tuženog. Tako postoji opšta međunarodna nadležnost sudova u parničnom i vanparničnom postupku ako tuženik ili osoba prema kojoj je podnjet zahtjev ima prebivalište a u određenim slučajevima samo boravište u Bosni i Hercegovini¹. Boravište se u ovome slučaju smatra kao alternativna osnova za nadležnost. Pošto je veza sa jednom državom preko boravišta zlatno slabija nego veza preko

¹ Vidjeti član 46. ZMPP

prebivališta, u našem pravu se zahtjeva ispunjenje dodatnih kriterija kako bi međunarodna sudska nadležnost bila uspostavljena prema ovome osnovu. Naime, potrebno je, pored postojanja boravišta, da tuženik nema prebivalište niti u jednoj drugoj državi, ali ukoliko tuženik ima u nekoj državi prijavljeno prebivalište nameće se zahtjev da postoji i neka druga veza između spora i domaće teritorije (državljanstvo BiH). Kada su u pitanju sporovi u kojima je jedna od stranaka pravna osoba, tada se veza, analogno prebivalištu fizičkih osoba, uspostavlja na temelju sjedišta te pravne osobe.

U sudskoj praksi nailazimo na primjer u kojemu je uspostavljena opšta međunarodna nadležnost u sporu iz ugovora o leasingu, ali je pored opšte postojala i posebna međunarodna nadležnosti. Naime, Vrhovni sud Republike Srpske² je u odluci naveo „...Iz stanja u spisu proizlazi da je tužitelj pravna osoba sa sjedištem u Saveznoj Republici Njemačkoj, a tuženik poduzeće sa sjedištem u D.. Stoga, sporni odnos parničnih stranaka ima karakter spora sa međunarodnim elementom (...). Prema članku 46. stavak 1. ZMPP nadležnost suda u Republici Srpskoj postoji ako tuženik ima prebivalište odnosno sjedište u Republici Srpskoj. Kako je sjedište tuženog u D. tj. na području Republike Srpske, za rješavanje spora u ovoj pravnoj stvari u smislu navedene odredbe, stvarno i mjesno nadležan je sud u Republici Srpskoj. Nadležnost suda u Republici Srpskoj proizlazi i iz odredbe članka 54. istog zakona kojim je propisano da u sporovima o imovinskopравnim zahtjevima (kakav je karakter spora u ovoj pravnoj stvari) nadležnost suda Republike Srpske postoji ako se na njenoj teritoriji nalazi imovina tuženog ili predmet koji se traži tužbom (kakav je slučaj u ovoj parnici)...“.

Pored ovog opšteg osnova, ZMPP propisuje i pravila za proširenje opšte međunarodne nadležnosti, koji će biti izloženi u nastavku.

1.Prvo moguće proširenje opšte međunarodne nadležnosti - materijalni suparničari

Prvi od osnova za proširenje opšte međunarodne nadležnosti pravosuđa u Bosni i Hercegovini odnosi se na materijalne suparničare. Naime, u ZMPP propisano je da ukoliko u parnici ima više tuženika sa svojstvom materijalnih suparničara, nadležnost sudova u Bosni i Hercegovini će postojati i kada jedan od tuženika ima prebivalište, odnosno sjedište u Bosni i Hercegovini.³ Prema domaćem procesnom pravu koje se primjenjuje na pojam suparničarstva, materijalno suparničarstvo će postojati ukoliko se suparničari u pogledu predmeta spora nalaze u pravnoj zajednici, i/ili ukoliko njihova prava i obveze proistječu iz iste činjenične i

²Vidjeti: Rješenje Vrhovnog suda RS broj: 118-0-Rev-08-000 090 od 28.5.2009. dostupno na: <https://csd.pravosudje.ba/vstv/faces/pregled.jsp?id=12530>, posljednji pristup: 21.1.2018.

³ Vidjeti član 46. stavak 4. ZMPP.

pravne osnove⁴. Ova norma propisuje samo proširenje opšte međunarodne nadležnosti, pa se otvara pitanje da li bi po ovome osnovu moglo doći do proširenja i posebne međunarodne nadležnosti koja je propisana drugim odredbama ZMPP. Odgovor na ovo pitanje bi se mogao nalaziti u tumačenju odredbi članka 26. stavak 2. ZPP FBiH i srodnih odredaba ZPP RS i ZPP BD BiH, kojima je propisano proširenje međunarodne nadležnosti prema pravilima o mjesnoj nadležnosti, te odredbe članka 46. ZPP FBiH kojom je propisana supsidijarna nadležnost i kojom se ne pravi razlika glede vrste nadležnosti.

Dakle, u ovome slučaju riječ je o atrakciji odnosno proširenju nadležnosti koja postoji u jednom predmetu i na drugi predmet koji je s njim povezan, a za koji inače ne postoje pretpostavke za nadležnost. Naime, kod materijalnog suparničarstva kvaliteta i intenzitet stvarne i pravne veze opravdava atrakciju međunarodne i mjesne nadležnosti. Međutim, prilikom utvrđivanja činjenice da li među tuženicima zaista postoji takva veza koju nazivamo materijalno suparničarstvo, bit će neophodno uzeti u obzir i mjerodavno materijalno pravo, odnosno u konkretnom slučaju norme mjerodavnog prava za ugovorne odnose iz kojih će proizlaziti kada će se stranke u pogledu predmeta spora nalaziti u pravnoj zajednici, odnosno da li njihova prava i obveze proistječu iz iste činjenične i pravne osnove.

2. Drugo moguće proširenje - retorzijska međunarodna nadležnost sudova BiH

Jedan od osnova za proširenje opšte međunarodne nadležnosti sudova u Bosni i Hercegovini proizlazi iz članka 48. ZMPP, kojim je propisana uzajamna, tj. retorzijska nadležnost ili recipročna nadležnost (*forum reciprocum vel retorsionis*). Ona znači da je domaći sud ovlašten da u sporu u kojem kao tuženik učestvuje strani državljanin primjeni istu onu osnovu nadležnosti koju bi primijenio sud čije državljanstvo ima tuženik u ekvivalentnom slučaju u kojem bi tuženik bio domaći državljanin. Ovom odredbom postiže se zaštita državljanina Bosne i Hercegovine kada se nađu u položaju tuženika u pravnim sustavima koji poznaju prekomjernu nadležnost i otvara mogućnost uvođenja novih osnova nadležnosti koji ne postoje u našem pravu. Tako, ako u stranoj državi postoji nadležnost stranog suda u sporovima protiv državljanina Bosne i Hercegovine i po kriterijima o nadležnosti kojih nema u odredbama o nadležnosti pravosuđa Bosne i Hercegovine ti kriteriji će biti mjerodavni za postojanje nadležnosti suda Bosne i Hercegovine u sporovima, u kojima je tuženik državljanin te strane države. Dakle u ovome slučaju se radi o „pozajmljivanju kriterija“ nadležnosti, odnosno upućivanje na kriterije na temelju kojih druge države određuju nadležnost sudova.

⁴ Vidjeti npr. član 362. stavak 1. točka 1) ZPP FBiH.

Primjerice, ako je stranom pravu moguće zasnivanje opšte nadležnosti po prebivalištu tužitelja, u datom slučaju nadležnost našeg suda postojat će ako je tuženik iz te države, a tužitelj ima prebivalište u Bosni i Hercegovini. Međutim, imajući u vidu da primjena retorzijske nadležnosti podrazumijeva utvrđivanje sadržaja stranog procesnog prava, nije očekivati njenu čestu primjenu. Iz prakse domaćih sudova vidi se da se oni rijetko samostalno (po službenoj dužnosti) upuštaju u preispitivanje da li postoji osnova za retorzijsku nadležnost, već tu mogućnost prepuštaju inicijativi tužitelja.

3. Treće moguće proširenje na temelju tuženikovog ranijeg prebivališta

U sporovima protiv državljana Bosne i Hercegovine koji žive u inozemstvu, gdje su ih na službu ili na rad uputili državni organ, poduzeće ili druga pravna osoba, nadležnost suda Bosne i Hercegovine postoji ako su oni imali prebivalište u Bosni i Hercegovini. Ova odredba je zajednička ZMPP i zakonima o parničnom postupku⁵, a radi se o nadležnosti za osobe za koje ne postoji opšta mjesna nadležnost u Bosni i Hercegovini, iako je takva nadležnost ranije postojala. Veza sa ovim osobama uspostavlja se na temelju državljanstva i činjenice da je na rad ili službu u inozemstvo upućena od strane javnog ili privatnog poslodavca iz Bosne i Hercegovine. Ova nadležnost će biti uspostavljena najčešće kada su državljani Bosne i Hercegovine u inozemstvu zaposleni u diplomatskim i konzularnim predstavništvima, u međunarodnim organizacijama, ili domaćim poduzećima koji vrše određene poslove u inozemstvu i slično.

II. Oslon na pravila o posebnoj međunarodnoj nadležnosti

postoji kada je nadležnost nekog pravosuđa utemeljena na specifičnostima određene vrste sporova. Odredbe o posebnoj nadležnosti se stoga pojavljuju kao korekcija opšte nadležnosti, s ciljem da se za određene vrste predmeta na temelju nekih drugih kontakata koje je tuženik ostvario sa forumom posebne nadležnosti, ustanovi nadležnost domaćih organa kada ne postoji kriterij za opštu nadležnost. Kod ove nadležnosti, umjesto zaštite tuženog, zaštita se usmjerava ka onim slučajevima kada se tužitelj pojavljuje kao slabija stranka. Budući da su sporovi iz ugovornih odnosa imovinskopravni sporovi, odredbe o posebnoj nadležnosti će biti i najrelevantnije za pružanje zaštite tužitelju. Naime, u sporovima iz ugovornih odnosa može biti traženo ispunjenje određene obveze, a pored zahtjeva za ispunjenje obveze povjeritelj može zahtijevati i pravo na naknadu cjelokupne štete koju je on pretrpio zbog neispunjenja

⁵ Vidjeti npr. članak 31. ZPP FBiH

ugovora. Ukoliko bi pak zahtijevao raskid ugovora imao bi pravo zahtijevati restituciju date stvari ili isplatu protuvrijednosti, kao i naknadu prouzrokovane štete.

U čl. 54. ZMPP-a sadržana su tri pravila za uspostavljanje posebne međunarodne nadležnosti pravosuđa BiH u imovinskopравnim sporovima. Prvo pravilo u toj odredbi nadležnost veže uz postojanje imovine tuženika u BiH, drugo uz okolnost da se tu nalazi predmet koji se traži tužbom, dok treće zahtjeva da su obveze o kojima se vodi spor nastale u našoj zemlji. Prvo pravilo ima značenje opšteg supsidijarnog kriterija za određivanje nadležnosti našeg suda u sporovima o imovinskopравnim zahtjevima. Druga dva pravila su pravila o međunarodnoj nadležnosti suda BiH za posebne vrste imovinskopравnih sporova. U nastavku će biti pojedinačno izloženi osnovi za uspostavljanje posebne međunarodne nadležnosti.

1. Kriterij postojanja imovine tuženika koja se nalazi u BiH

Odredbom članka 54. stavak 1. ZMPP propisano je da u sporovima o imovinskopравnim zahtjevima postoji nadležnost suda BiH ako se tu nalazi imovina tuženika (*forum imovine, forum patrimonii*). Dakle, sud će se proglasiti nadležnim ako tužitelj podnese dokaz da se imovina nalazi, ili da je izvjesno da će tijekom postupka biti imovine u Bosni i Hercegovini, a u suprotnom tužbu će odbaciti. Ovom odredbom se ne zahtijeva da se imovina tuženika odnosi na točno određenu imovinu koja je poslužila kao temelj za određivanje nadležnosti pravosuđa u BiH. Nebitan je i odnos vrijednosti ove imovine prema vrijednosti spora, on može biti i veći i manji od vrijednosti spora, pa i potpuno nerazmjern. Imovina se može sastojati u svemu onome što čini aktivu tuženog; nekretnine, pokretne stvari, novac, potraživanja, dionice ili koje drugo imovinsko pravo. Ako se imovina sastoji u potraživanju koje tuženik ima prema trećim osobama, međunarodna nadležnost pravosuđa BiH će postojati ukoliko se na našoj teritoriji nalazi prebivalište ili sjedište osobe koja je dužnik osobi koju namjeravamo tužiti.

Međutim, ovom osnovu za uspostavljanje međunarodne nadležnosti podložan je kritici. Naime, smatra se da zbog nepostojanja uvjeta razmjere imovine tuženog i vrijednosti spora, osnova za uspostavljanje međunarodne nadležnosti pravosuđa BiH može biti prekomjerna (egzorbitantna). Smatra se da u tome slučaju ne postoji dovoljno jaka veza između stranaka, spora i suda⁶. Da bi postojala dovoljno jaka veza trebalo bi imati u vidu vrijednost imovine, mogućnost namirenja, podobnost za izvršenje i mjesto gdje se imovina nalazi. Posljedica

⁶ U pravnoj teoriji se ukazuje da na određene uvjete koji moraju biti ispunjeni da bi imovina tuženog bila relevantna za nadležnost suda, a to su uglavnom vrijednost imovine, mogućnost namirenja, podobnost za izvršenje i lokacija.

ocjene da je odluka domaćeg suda utemeljena na prekomjernoj nadležnosti moglo bi biti odbijanje drugih država da takvu odluku priznaju i izvrše na svojoj teritoriji. Međutim, kriterij imovine opravdava se potrebom zaštite interesa vjerovnika kojemu treba omogućiti da tuži pred sudom na čijem se području nalazi imovina iz koje će namiriti. Iako je sa aspekta izvršenja u ovome slučaju jedino bitno da će takva odluka biti izvršena na imovini koja se nalazi u Bosni i Hercegovini, domaći sudovi bi trebali voditi računa i ovome segmentu i spriječiti eventualne zloupotrebe pravila⁷ o uspostavljanju međunarodne nadležnosti. Zbog toga smatramo da bi za utvrđivanje nadležnosti imovina tuženog trebala pokriti bar dio tužbenog zahtjeva.

2.Kriterij predmeta koji se tužbom traži

Polazeći od činjenice da zahtjev za ispunjenje odnosno restituciju u slučaju raskida u sebi često sadrži predaju određenog predmeta, ova osnova za uspostavljanje nadležnosti pravosuđa BiH, prema prirodi stvari odgovara specifičnosti ugovornih odnosa. Tako, ZMPP u članku 54. stavak 1. propisuje da će postojati nadležnost suda u Bosni i Hercegovini ukoliko se na teritoriji Bosne i Hercegovine nalazi predmet koji se tužbom traži (*forum rei sitae*). Pri tome, za uspostavljanje međunarodne nadležnosti nije relevantno da li je predmet tuženikov. Ipak, tužitelj će za uspostavljanje nadležnosti trebati dokazati postojanje osnova za potraživanje određene stvari (npr. izvršenje ugovora, vlasništvo, oduzimanje posjeda i sl.). Značaj ove odredbe se ogleda u tome da u slučaju kada ne bi postojala opšta međunarodna nadležnost sudova u Bosni i Hercegovini, zahtjev za povrat određenog predmeta bi ipak mogao biti tražen bez potrebe dokazivanja bilo koje druge veze između tužene stranke i Bosne i Hercegovine. Međutim, ovdje ostaje nejasno da li bi se po ovome osnovu nadležnost proširila i na druge tužbene zahtjeve iz spornog ugovora (npr. naknadu štete) i što se treba smatrati pod pojmom predmeta u smislu odredbe članka 54. stavka 1. ZMPP, da li je samo pokretna stvar ili taj pojam treba shvatiti znatno šire.

3.Kriterij postojanja spora zbog obveza nastalih u vrijeme boravka tuženika u BiH

Odredbom članka 54. stavak 2. ZMPP propisano je da nadležnost suda u Bosni i Hercegovini postoji i u sporovima zbog obveza nastalih za vrijeme boravka tuženika u BiH. Ova odredba predstavlja pravilo o supsidijarnoj međunarodnoj nadležnosti suda BiH u sporovima zbog obveza nastalih za vrijeme boravka tuženika u našoj zemlji, ona se

⁷ Npr., član 10. ZPP FBiH propisuje da je sud dužan da onemogući svaku zloupotrebu prava koja strankama pripadaju u postupku.

primjenjuje onda kada tuženik nema u BiH prebivalište odnosno boravište, ali je imao barem boravište.

Iz načina na koji je ova odredba propisana, nedvojbeno proizlazi da se ona odnosi na obveze koje su nastale u BiH dok je tuženik tu boravio. Ovu nadležnost poznaju i druge zemlje i uvedene je u čestim sporovima koji se vode protiv stranih korisnika hotelskih i drugih usluga koji su napustili zemlju a nisu namirili svoje obveze. Dakle, smatramo da bi se u tome slučaju trebalo raditi o obvezama tuženika koje su neposredno ili posredno nastale u vezi s njegovim boravkom u BiH, kako se činjenica kratkotrajnog boravka ne bi iskoristila za uspostavljanje međunarodne nadležnosti po ovome osnovu. Zbog toga, smatramo da bi tumačenje prema kojemu bi se ova odredba primjenjivala na obveze koje su nastale izvan BiH ali za vrijeme dok je tuženik boravio u našoj zemlji, bilo lišeno postojanja dovoljno jake veze između stranaka, spora i suda, pa bi zbog toga bilo prekomjerno.

Budući da obveze tuženika mogu nastati po različitim osnovama, u kontekstu ugovornih odnosa postavlja se pitanje kako u konkretnom slučaju tumačiti uvjet da se radi o obvezi nastaloj za vrijeme boravka tuženog u Bosni i Hercegovini. To implicira da će se prilikom uspostavljanja nadležnosti po ovome osnovu trebati uzeti u obzir odredbe o ugovornim obvezama (ugovorne ili zakonske), utvrditi trenutak nastanka ugovorne obveze (a ne zaključenja ugovora) i prema tome cijeliti da li je tuženik u tome trenutku boravio na području Bosne i Hercegovine.

Budući da ova odredba govori samo o boravku tuženika, trebalo bi zaključiti da ona ima u vidu samo tuženika koji su fizičke osobe. Međutim, njen bi domašaj bilo moguće shvatiti i šire u smislu da ona obuhvaća i situacije kojima su neke obveze nastale za vrijeme boravka predstavnika (zastupnika) pravne osobe (i u svezi sa tim boravkom) u BiH, za koje obveze ta pravna osoba neposredno odgovara.

4.Kriterij mjesta nastanka obveze odnosno mjesta izvršenja obveze.

Pored naprijed izloženih osnova uspostavljanja međunarodne nadležnosti sudova u Bosni i Hercegovini koji su propisani člankom 54. ZMPP, posebna nadležnost može biti uspostavljena i prema mjestu nastanka obveze odnosno mjesta izvršenja obveze⁸. Ona će postojati ukoliko se radi o sporovima protiv fizičke i pravne osobe koja ima sjedište u inozemstvu i to za obveze koje su nastale u Bosni i Hercegovini ili koje se moraju izvršiti na teritoriji Bosne i Hercegovine. Da li je ugovorna obveza nastala u BiH i da li se mora izvršiti

⁸ Vidjeti član 55. ZMPP.

na području BiH, kao i u prethodnom slučaju, bit će neophodno utvrđivati na temelju ugovornih odredaba i prava mjerodavnog za meritum spora.

Pažljivim čitanjem odredbe može se zaključiti da je u ovome slučaju riječ o nadležnosti u vanjskotrgovinskim sporovima, a dovoljno jaka veza sa domaćim pravosuđem se uspostavlja na temelju činjenice da strana pravna osoba u Bosni i Hercegovini vrši svoje komercijalno poslovanje pa može predvidjeti da će pred našim sudovima i odgovarati za preuzete obveze. Uvjeti koji se traže za uspostavljanje međunarodne nadležnosti po ovom osnovu su postojanje predstavništva ili zastupništva tuženog u Bosni i Hercegovini, odnosno postojanje sjedišta pravne osobe kojoj je povjereno vršenje poslova tuženog. U ovome slučaju nije riječ o organima pravne osobe u domaćoj zemlji koji imaju pravni subjektivitet (filijale, društva i sl), već o poslovnim jedinicama kojima strana pravna osoba upravlja i koje nemaju poslovnu i pravnu samostalnost. Dakle, na temelju ovoga kriterija nadležnost se daje sudu one države u kojoj se odluka treba prinudno izvršiti, i ona je po svome *ratio legis* slična kriterijima za uspostavljanje opšte nadležnosti prema prebivalištu ili sjedištu tuženog.

Mogućnost isključive međunarodne nadležnosti sudova u BiH

U ugovornim odnosima sa međunarodnim elementom isključiva nadležnost pravosuđa BiH može postojati samo u slučaju kada takvi sporovi nastaju o pitanjima koja su vezana za prava na nekretninama koje se nalaze na području Bosne i Hercegovine. Takva nadležnost isključuje nadležnost sudova drugih zemalja, ne dozvoljava da strano pravosuđe postupa, a ako bi ipak postupalo i donijelo odluku takva odluka bi bila bez pravnog dejstva. U tim slučajevima bi i eventualni sporazum o međunarodnoj nadležnosti (prorogacijski sporazum) bio nevažeći, a ne bi se mogao uvažiti niti prigovor međunarodne litispendencije. Uz to bi, kao što se zna, bilo mjerodavno i domaće materijalno pravo.

Zbog postojanja tako čvrste veze nekretnina sa domaćim pravosuđem, u članku 56. ZMPP isključiva nadležnost pravosuđa BiH u sporovima iz ugovornih odnosa sa međunarodnim elementom će postojati kada je takvim ugovorima došlo do zasnivanja ili promjene stvarnih prava na nekretninama. Pored toga, nadležnost će postojati kod sporova iz zakupnih, odnosno najamnih odnosa na nekretninama i u slučaju sporova iz ugovora o korištenju stana i poslovnih prostorija.

III. Oslon na pravila o mjesnoj nadležnosti sudova BiH

Odredbe ZMPP propisuju samo određene slučajeve u kojima je kvaliteta i intenzitet stvarne i pravne veze dovoljne jačine da opravdava zasnivanje međunarodne nadležnosti sudova u Bosni i Hercegovini. Ipak, tim odredbama, iako većina njih ima svoje srodne odredbe u odredbama o mjesnoj nadležnosti u zakonima o parničnom postupku, nisu riješena sva pitanja koja bi se mogla pojaviti prilikom uspostavljanja međunarodne nadležnosti sudova u Bosni i Hercegovini. U svrhu rješavanja tih spornih slučajeva, iz odredaba zakona o parničnom postupku proizlazi da ako u zakonu ili međunarodnom ugovoru, kao primarnim izvorima normi o međunarodnoj nadležnosti, nema izričite odredbe o nadležnosti suda za određenu vrstu sporova, sudovi u Bosni i Hercegovini su nadležni za suđenje u toj vrsti sporova i kada njihova nadležnost proizlazi iz odredaba tih zakona o mjesnoj nadležnosti.⁹ Iz ovoga, dakle, proizlazi da se odredbe zakona o parničnom postupku o mjesnoj nadležnosti koriste prilikom popunjavanja pravnih praznina odredaba zakona i međunarodnih ugovora o međunarodnoj nadležnosti. Jedini uvjet koji se za to propisuje jeste da u ZMPP i međunarodnim ugovorima nema izričite odredbe o nadležnosti suda za određenu vrstu sporova. Međutim, ovdje je nejasno kako definirati sintagmu „nadležnosti suda za određenu vrstu sporova“ odnosno da li vrstu sporova odrediti prema materijalnom pitanju koje se u parnici pokreće (npr. spor o pitanjima iz ugovornih odnosa) i/ili prema procesnim pitanjima koja se pokreću (nadležnost za odlučivanje o protutužbi, prethodnom pitanju, privremenoj mjeri i sl.).

Ukoliko se nadležnost u sporovima iz ugovornih odnosa uspostavlja prema materijalnom pitanju koje se u parnici pokreće, nesporno je da će nadležnost pravosuđa BiH postojati u sporovima radi zaštite prava na temelju pisane garancije proizvođača i u sporovima radi zaštite prava potrošača¹⁰. Međunarodna nadležnost za tu vrstu sporova nije izričito propisana odredbama ZMPP, pa proizlazi da će u Bosni i Hercegovini u slučaju sporova na temelju pisane garancije protiv proizvođača koji je dao garanciju, pored suda opšte mjesne nadležnosti za tuženog, biti nadležan i sud opšte mjesne nadležnosti za prodavatelja koji je pri prodaji stvari uručio kupcu pisanu garanciju proizvođača. U sporovima za zaštitu prava potrošača, pored suda opšte mjesne nadležnosti bit će nadležan i sud na čijem području potrošač ima prebivalište odnosno boravište. Ovi sporovi bi mogli biti veoma značajni u Bosni i Hercegovini, posebno zbog mogućnosti da pred domaćim sudovima budu tuženi proizvođači koji kod nas nemaju sjedište, poslovnu jedinicu i sl.

⁹ Vidjeti član 26. stav 2. ZPP FBiH, član 26. i član 20. stav 2. ZPP RS

¹⁰ Vidjeti npr. čl. 33. i 33a. ZPP FBiH

S druge strane, u teoriji je prisutno i stanovište prema kojemu se na temelju odredaba o mjesnoj nadležnosti zakona o parničnom postupku, međunarodna nadležnost uspostavlja i u pogledu pojedinih procesnih pitanja koja se u tom postupku postavljaju. U tom pogledu se obično govori o proširenju (atrakciji) međunarodne nadležnosti za protutužbu, prethodno pitanje i privremene mjere. Međutim, smatramo da se prema striktnoj zakonskoj odredbi međunarodna nadležnost u ovim pitanjima ne bi mogla temeljiti na odredbama o mjesnoj nadležnosti jer se ne radi o nadležnosti za određenu vrstu sporova što je uvjet da bi odredbe o mjesnoj nadležnosti mogle biti primijenjene, već o nadležnosti za pojedina pitanja koja se pojavljuju u svezi sa tim sporovima. Naime, nadležnost u tim pitanjima bi trebala biti uspostavljena isključivo na temelju primjene domaćih procesnih pravila kojima su se stranke već povinovale. Posebno zato, jer je međunarodna nadležnost za prethodna pitanja i privremene mjere ograničenog domašaja zbog karaktera tih odluka, a kod odlučanja o protutužbi, nadležnost domaćih sudova će biti uspostavljena na temelju prešutne prorogacije (kada je ona dozvoljena) u slučaju podnošenja protutužbe.